

Robert Titan-Felix

Clementine Kovacs

*Nič ni zapisano,
kar se ne bi zgodilo.
Nič se ni zgodilo,
kar ne bi bilo zapisano.*

Dediščina. Davno, davno je bil Ernest Stegmüller nazadnje na mestnem pokopališču. Pravzaprav je samo tiste prve dni po prihodu zahajal tja. Ker ga je vznemirjal neznani stari mož, ker mu je zahajal v sanje. Nepojmljivo, docela starčevsko muhasto se mu je namreč zdelo, da je ravno njemu dal zapisati vse, kar je za njim ostalo. Tako se ni kaj prida čudil, da so doma tako zavistno oprezali za njim, ko si je pripravljaj stvari, brez katerih ni moč na potovanje – brez katerih niti ne bi hotel iti, ker je že takrat slutil, da se ne bo nikoli več vrnil. Čemu ne vsem enako, če smo ga že vsi enako poznali, jih je bržčas glodalo nekje globoko, čeravno ga, roko na srce, ni poznal nihče. Tisti, roko na prsi, to sta bila samo ded in babica, ki so mu bili nekoč blizu in so se kdaj pa kdaj razgovorili o njem, pravzaprav zagovorili, kajti o njem so govorili samo takrat, ko so bili od pitja ali česarkoli drugega že dovolj razgreti, da so znenada pozabili molčati, so že zdavnaj pomrli, davno, davno pred njim, tako da mu je neznani stari mož, plemič ogrskega podeželja, bolj in bolj lezel v legendo, tonil na dno, med usedline vsega tistega, kar mu je izvezlo otroštvo.

Ded ga skoraj ni omenjal, le dvakrat, trikrat na leto je siknil kako grenko na njegov račun, ker se je bržčas ob tistem času tam kaj takega pripetilo, da ni mogel odgnati srda, ki mu je povrtal po drobovju, ko so se mu nekje tam blizu zganili spomini. Dedovemu srdu, ki ga je tako skrbno skrival v zakotjih spomina, Ernest ni poznal razloga. Tudi babica je o njem govorila dokaj redko; samo takrat, ko ji ni bilo dopuščeno molčati, ko je bilo vse med njima tako močno zgoščeno, kot je zgoščeno vse, kar dela človeka, kar ne more narazen, ne da bi tekla kri in ne da bi se razmezelo tkivo – morda ji je bilo čez čas celo nekoliko žal; tega ni vedel, tega je nikoli niti ni vprašal. Tudi babica je o njem govorila dokaj redko – le da s spoštovanjem. Slutil je,

da ga je nekoč nekje imela nadvse rada. Tega je tudi ni nikoli vprašal. Ne, ker ne bi upal, le to je, da ni nikoli hotel mrtvim motiti pokoja. Potem, potem pa je nekega dne znenada prispelo pismo z vabilom na gostijo. Dedu – tedaj mu je bilo že krepko čez petdeset, njemu petnajst – se je zgostilo motno pred očmi, zložil je pismo in ga spravil v kredenco s kozarci, ki so jih dotlej redko uporabljali, poslej jih pa sploh več niso, ter se s kazalcem rahlo dotaknil ustnic. Niso drezali vanj, vsej radovednosti navkljub so spoštovali starčevo zapoved.

"Preklete!" se mu je nato vseeno zaupal čez nekaj tednov – na gostijo seveda niso odpotovali. "Preklete! Ko smo že skoraj šli, ko je bilo časa komaj za zbogom, komaj za srečno pot, sva se še zadnjič sporekla, sem ga še zadnjič svaril, naj se za božjo voljo ne peča več z njo, naj prenaša tiste redke trenutke njene pozornosti, kolikor pač zmore, a naj je za božjo voljo vsaj ne kliče več, naj se ne bori več z njo, če že noče z nami. Naj pozabi, preklete! Kako, da mu niso vzeli graščine? Kako, da je sploh še živ? Kako? Preklete! Kako? ... Če bi ostali, bi bilo bržčas vse drugače. Potem, potem bi nama že nekako zneslo tisto zlobno trhlino spraviti nazaj tja ali jo vsaj speljati proč od tam. Potem ... preklete, kaj vem, kaj bi bilo potem!"

Ded se je kmalu spravil s sveta. Ko je prispelo pismo z vabilom na gostijo, je imel namreč že dokaj časa raka na pljučih v zadnjem stadiju. Babica tudi ni dolgo šarila tam okoli – morda ni zmogla brez deda, morda pa ji je bilo preprosto dolgčas – a vseeno dovolj dolgo, da bi mu še utegnila izdati vse, kar ga je potem leta in leta begalo in morilo, vohljača, zalezovalca vsakogar in vsega, a tega le ni storila. Morda se je bala dedove sence, ki jo je čakala tam nekje, kajti kaj takega dedu zagotovo ne bi bilo po volji, morda pa ji preprosto ni bilo do tega. Morda je ravno zato tako malo premišljal, ali naj odpotuje, ko mu je družinski pravnik čez leta prevajal pismo z Ogrskega in mu ves začuden opisoval dediščino. Morda ravno zato ni hotel graščine z nikomer deliti, čeravno se je globoko v očeh domačih divje bleščalo, da bi jim kaj takega bilo zelo, zelo po volji. Morda pa je neznanemu staremu možu preprosto dopustil storiti, česar sam ni upal storiti, ker mu je bilo pač več do žrtja in bivaka kot do gospodovanja nad samim sabo. Res: neznani stari mož je z enim samim dihom, poslednjim, zanj spremenil docela vse.

Kakorkoli že: odpotoval je.

Bil je eden izmed tistih dnevov, ki redko znesejo začetke, ko se je poslovil od avtobusnega šoferja, ki mu je zadnjih nekaj kilometrov zaupal kar nekaj o tem mestu, tu in tam se mu je celo blede prislutilo, da ga odvraca od nakane, ker ni zdržal, da se mu ne bi zaupal, ter izstopil na osrednjem mestnem trgu s cerkvijo, mestno hišo, trgovino in hotelom, pravzaprav izdelanim gostiščem, kjer so bržčas izdajali tudi sobe, kajti nad vhodnimi vrati je spogledljivo mežikala halogena svetilka z napisom Hotel. Z osrednjega mestnega trga so bile speljane ceste na vse strani sveta, med hotel in cerkev pa se je zalezla ozka pot, ki ji ni slutil razloga, še manj smeri in cilja, menil je, da jo tam notri v temi izza hotela in cerkvice znenada odseka hiša – morda je bil ravno zato tako začuden, ko so mu v hotelski kavarni, kjer je tako hudo zaudarjalo po

česnu in žganiči in se je v zraku motil gost cigaretne dim, zaupali, da ga bo ravno ta nezaupljiva pot odvedla tja, kamor se je zvrhan upanja in tesnobe namenil, h graščini in pripadajočemu posestvu nedaleč iz mesta. Izstopil je utrujen in posvaljkan od poti. Kihnil je od prahu, ki ga je sredi osrednjega mestnega trga zvrtničil avtobus, ko je ravno speljal, sonce mu je zažgalo misli ter mu pomotilo pogled in klecnila so mu kolena, tako da bi se mu skoraj spodmagnila tla. Zatekel se je v hotelsko kavarno in si privoščil svoj prvi vrček odrskega. Prislutilo se mu je, da bi bilo pametno nekaj časa ostati v mestu, urediti formalnosti oziroma nasploh doreči vse skupaj in se šele potem odpraviti proti graščini, a se je nato v recepciji vseeno raje pozanimal, kako se pride tja, kot da bi najel sobo. Pozanimal pa se je tudi, kako se pride do pokopališča, da se še tam ustavi, če ni ravno preveč s poti.

Bilo je preveč s poti, na drugem koncu mesta. Na pokopališče se je prišlo po severni vpadnici, po eni izmed tistih štirih cest, ki so bile z osrednjega mestnega trga speljane na vse konce sveta, medtem ko se je do graščine s posestvom šlo proti jugovzhodu, po tisti ozki potki med hotelom in cerkvijo, ki se je sčasoma razširila v podeželsko pot. Potemtakem: ne samo, da je bilo preveč s poti, bilo je docela v drugo smer. A se je vseeno odpravil tja – kljub temu da mu je opoldanska vrelna motila pogled in misli, da se mu je od radovednosti in pričakovanja, kakšno graščino in posestvo mu je tisti neznani stari mož zapisal, grenčilo v drobovju, da so mu klecala kolena, da so se mu spodmikala tla.

Severna vpadnica je pokopališče razklala na nesimetrični polovici – manjšo, kamor so legali k počitku oblastniki in veljaki, in večjo, kamor so odlagali druge. Seveda ga je najprej iskal med oblastniki in veljaki. Ker je bil docela prepričan, da ima njegova zgodba – ki bi se morala drugače končati, tako, kot se je v tistem času končalo toliko takih zgodb, nasploh bi to morala biti neka čisto druga zgodba – veliko, veliko opraviti z oblastniki. Tam ga ni bilo. Gomile so bile nanizane v poravnanih vrstah, tako da ni bilo mogoče nikogar spregledati ali po muhavosti nezaupljive usode vedno znova in znova zgrešiti. Kljub temu je trikrat prečesal manjšo polovico pokopališča in se šele čez čas odpravil na drugo stran. Ker ga res ni bilo tam. Nejevoljen in začuden je bil, ko se je odpravil na drugo stran, in še bolj nejevoljen in začuden je postal, ko je videl, da tudi tam ni legel k tistim, h katerim so ga bržčas vseskoz prištevali, tistim, ki so bili sicer na tej strani, a so bogato klesani kamniti nagrobniki pričali, da so tu po muhavosti nezaupljive usode, ne po lastni volji in nagibu, kaj šele ceni, ko je iztaknil borno klesano ploščo:

Kovacs Balazs.

Zvezdica: 1895. Križec: 1972.

In svojstven epitaf:

Vsakdo se sam odloči za trenutek lastne smrti!

Dolgo, dolgo je postajal pred gomilo, kar in kar strmel v sveže klesano kamnito ploščo, odvrčal pogled, se odmaknil korak, dva, a se nato vseeno spet vrnil ter znova in znova strmečih oči pretipal klesano – ničesar ni zvedel, ničesar ni bilo tam med

tistimi na koncih zvončasto zavitim klesanimi črkami, kar bi mu vsaj za korak primaknilo neznanega starega moža, ki se je tako nevsakdanje poigral z vsem, kar mu je določalo prostor in početje v svetu; ničesar razen tistega nevsakdanjega epitafa seveda, ki pa mu ni in ni hotel blizu, nasploh so ga take reči ponavadi pustile neprizadetega. Sklonjenega, poraženega pogleda se je odpravil s pokopališča in znova prehodil mesto ter si v hotelski kavarni privoščil svoj drugi vrček ogrskega. Kislica, ki jo je goltal hlastno, kot bi srkal življenje, in čebļjave silhuete, med katerimi se je sukljal gost cigaretni dim in jih docela zahomotal v meglice, to ga je za spoznanje pomirilo. S pokopališča se je odpravil zbečan, nejevoljen, kajti ves čas, od trenutka, ko je doma z zatopljenim nožem razceftral pisemsko ovojnico in se polastil pisanja, je bil docela prepričan, da ga vse čaka, da bo samo izstopil in mu bo vse dano, zdaj pa tega ni bilo niti tam, kjer bi najbolj moralo biti. Priznati bo treba: stvari je bržčas treba iskati tam, kjer domujejo, kjer so najbolj same sebi podobne, kjer že zdavnaj niso več samo vsiljiva slutnja, v graščini s posestvom potemtakem in ne med tistimi na koncih zvončasto zavitim klesanimi črkami. Ampak že tedaj je bogve zakaj slutil, da stržena starčeve zgodbe ne bo iskati v dokumentih, ki jih bo, o tem ni dvomil, kaj kmalu do zadnjega imel v posesti, temveč ravno tam, med tistimi na koncih zvončasto zavitim klesanimi črkami – ne, pa niti tam ne, temveč veliko, veliko niže, globlje. Morda je ravno zato prve dni po prihodu tako vztrajno postajal pred gomilo in strmel v borno klesano ploščo. Nič se mu ni razkrilo, niti se mu nič vsaj begotno prislutilo. Ščasoma je prenehal zahajati tja, nazadnje mu je samo še kdaj prižgal svečo, zdaj pa že dolgo, dolgo niti tega ne več, čeprav je še vedno hranil sveče, ki jih je prinesel od doma, skupaj z vso kramarijo, ki jo je tam doma prodajal po sejmi in okoliških vaseh, čeravno je imel od tega tako malo izkupička in mu je pravzaprav samo odjedalo čas za klesanje. Bržčas je to počel samo iz kljubovalnosti domačim, vsakomur in vsemu. Prav gotovo mu niti tistega večera na dan vseh svetnikov ne bi odnesel sveče, če ga ne bi po dolgem času bogve čemu spet obiskala v kabinetu, iz katerega se je kaj kmalu komaj še ganil, če se ne bi po dolgem, dolgem času spet tako prijetno razgovorila in če ga ne bi nagovorila za sprehod do pokopališča. Ko sta se odpravljala in si je šla počesat lase, je vseeno pošaril po ropotarnici in izbrskal eno izmed sveč.

Srečanje. Davno mu je Clementine Kovacs nazadnje tako krčevito stiskala roko – zdelo se mu je, da se mu ni še nikoli tako zaupljivo dajala kot tistega snežnega večera na dan vseh svetih. Ko se je davnega prvega dne v mestu naposled le izhomotal iz koprene gostega cigaretnega dima, je nad mestom že zdavnaj zagospodovala noč. Dolgo – bržčas dve, tri ure – je čemel v hotelski kavarni, si vseskoz dopovedoval, da pa je zdaj že skrajni čas, da pa bi zdaj le moral iti, ker se ponoči ni prijetno klatiti naokoli, še manj karkoli iskati; a je kljub temu kar vztrajal in vztrajal, srebal vrček za vrčkom sladkega ogrskega in prisluškoval čebļjavim silhuetam. Ker je bil prepričan, da se bo iz vsakdanjih čenč, natolcevanj in postavljaštev zdaj zdaj izluščilo tisto nekaj, kar mu je kar naprej begalo misli, kar se mu je zvijalo v drobovju, odkar je pred nekaj

urami na osrednjem mestnem trgu izstopil iz avtobusa, pravzaprav, odkar mu je družinski pravnik prevajal pismo z Ogrskega in mu ves začuden opisoval dediščino, odkar je pričel premišljati, ali bi si bilo vredno zadevo pobliže ogledati ali pa kaj takega strženu kljub vsemu pride preblizu, je le preveč tvegano, a je na tihem že tedaj slutil, da bo odšel in se ne bo nikoli več vrnil, da bo po odhodu samo bolj in bolj tam.

Nič se mu ni razkrilo.

Niti se mu nič vsaj begotno prislutilo.

Potem, potem bi nama že nekako zneslo tisto zlobno trhlino spraviti nazaj tja ali jo vsaj speljati proč od tam. Potem ... prekleto, kaj vem, kaj bi bilo potem! se mu je med potjo vseskoz brozgalo nekje globoko in mu hodilo v misli. Ker se mu tam na pokopališču vse skupaj ni in ni hotelo iziti. O graščini in starcu ni vedel veliko – pravzaprav ničesar, nič zanesljivega: babičinim pripovedim o graščini in mladosti ni zaupal, take zgodbe je prebiral, take zgodbe so vrteli v kinu, tako da nazadnje ni bil več docela prepričan, da se babica vsega tega res spominja, da si vsega tega morda ne zmišljuje, ko se ji tisto daljno na starost drami v spominih, in potemtakem samo poskuša z izmišljijami zamegljeno skico zloščiti do lesketanja; ded pa o njem tako ali tako ni nikoli ničesar povedal, kvečjemu preklel ga je kdaj pa kdaj, ko so mu neprijetni spomini povrtali po drobovju: njega, njegovo zaletavo pamet in tisto zlobno trhlino – le da bolj poredko in bolj previdno.

Tam, na pokopališču, pa se mu nekaj kar ni in ni hotelo iziti. Na borno klesani plošči je bilo namreč eno samo ime. Če sem podedoval graščino, tam potemtakem nihče več ne živi, je premišljal med potjo. Kje, kje je pa potem ona? se je spomnil pisma z vabilom na gostijo. Torej ju niso skupaj pokopali, združenih v življenju in smrti? Torej sta se medtem že razšla? Ampak vseeno ... čemu meni? Čemu ne njej? Sta se tako sporazumela, ko sta šla narazen, ko sta se samo še klela? si je med potjo krajšal čas s sestavljanjem mozaika. Je umrla kmalu po poroki? Še preden sta spočela dediča – in jo je starec tako močno ljubil, da ni nikoli več nikogar niti pogledal, kaj šele, da bi se kogarkoli dotaknil? so se njegovi domisleki bolj in bolj selili iz stvarnosti v zgodbe, ki jih je pred leti dan in noč prebiral. Sta oba sama, sama zajela zrak in ga nikoli več nista izdihala in sta predtem pač nekoga izbrala, ker bo za graščino in posestvo navsezadnje le treba skrbeti? Če je seveda sploh za kaj skrbeti? Ne, iz teh kamenčkov se ni dalo sestaviti mozaika. Globoko, globoko je zajel zrak in hitreje stopil.

Ni dolgo hodil. Ni minila ura, odkar je zapustil hotelsko kavarno, ko je že stal na svojem, ampak kljub temu se mu je zdelo, kot da bi se v peščeni uri ta čas presipala pustinja – ker je bila noč, ker je bil mlaj, ker so se iz teme luščili glasovi, ker so se med zelenjem plazile sence. Posestvo je bilo ograjeno s poldrugi meter visoko ogrado iz prekrizanih lesenih desk in žice, ki je zamejevala polja in sekala gozd, do koder mu je segal pogled. Od množine vsega njegovega se mu je storilo prijetno. Odločno je prehodil zadnjih nekaj sto metrov s prodrom nasipane poti med vrati v ogradi in graščino, s pogledom preiskujoč pročelje stavbe in klesani vhodni portal in – bolj in

bolj odločen in vznemirjen – pozvonil, ker je bil prepričan, da ne cinglja v tišino, da graščina ni prazna, da ga ona čaka, da se bo zdaj zdaj vse razkrilo, a je kljub vsej odločnosti in ščegetu neznanega strepetal po vsem telesu, ga je tesno stisnilo v prsih, ko mu je stari služabnik v zloščeni livreji odprl vrata in ga, zatrjujoč, da ga že nestrpno pričakujejo, povabil naprej.

"Dober večer, mladi gospod. Dobrodošli. Res sem vas že nestrpno pričakovala," ga je nagovarjala z vrha stopnišča. Zastal mu je dih, zastale so mu misli, zastrmel se je v lepo, vitko ženo štiridesetih let, dolgih, rahlo skodranih kostanjevih las, v tesno oprijeti rdeči žametni obleki, s kozarcem nečesa rožnatega v roki; in zaščemelo ga je tam spodaj, da so se napeli šivi.

Zastal je, ni odložil prtljage, naj se je stari služabnik še tako nestrpno prestopal ob strani – pozno je bilo, dan se je nezadržno iztekal in ni mu bilo ravno veliko do tega gosta, do tega novega gospodarja, pravzaprav mu je bilo samo še do tega, da kar se da hitro opravi, kar mu bo naročeno postoriti, in leže k počitku – ni zganil udov niti ni ničesar rekel. Njena negovana lepota ga je docela prevzela.

Tudi ona je zastala, smehljala se mu je z vrha stopnišča in se sramežljivo muzala. Dolgo že ni bila tako vznemirjena in trepetava, dolgo, dolgo že ni nikogar tako nestrpno pričakovala. Ko ji je starec pred dobrim letom, na smrtni postelji, dal tisto fotografijo in zatrdil, da je ta deček edini vreden vsega njegovega, da bo njemu tudi vse dano in da tega njegovega sklepa ne razklenejo ne solze ne bes ne šobica, se je sprva samo tega zavedala, da spet ne bo sama, da bo spet nekomu zadnja briga. Fotografijo je zabrisala v najnižji predal toaletne mizice, kamor je odlagala stvari, ki so se je najbolj dotaknile, in ki ga je redko odpirala, samo ko se je želela spomniti česa prijetnega ali ko jo je zaskelilo kaj od tistega drugega, hudega, in dolgo, dolgo samo klela: starca, samovšečno, prismuknjeno priskuto; sebe, ki se je tako zaletavo zatreskala, ki se je zagledala v tisti lesk na konici njegovega pogleda in se ji je zahotelo, da se je ne bi samo dotaknil, ko je v mestu ravno šel mimo, da bi si ta lesk na konici njegovega pogleda docela prisvojila, ki ga je nagovorila, da sta se poročila, a se tistega leska na konici njegovega pogleda ni nikoli polastila, pravzaprav je po poroki ni nikoli več tako pogledal, kot je gledal, ko je zalezoval mestni živelj; in neznanega fanta, skoraj še otroka.

Ki je zdaj stal tam spodaj.

Ki si ga je že dolgo, dolgo tako želela.

Ernestu je bilo na tisti fotografiji petnajst let. Ded, ki ni hotel niti slišati, da bi odpotovali na gostijo, je bratu vseeno odpisal in pisanju dodal družinsko fotografijo. Zatrdil mu je – Ernest ni nikoli zbral poguma, da bi vprašal deda, čemu sta taka zaveznika, že odkar se je prvič zavedel sveta okoli sebe, že odkar ga je ded prvič poujškal – da ga je spisal kar se da iskreno, a da je kljub temu nadvse prijazno, tako da je bil Ernest bolj in bolj prepričan, da deda od vrnitve ne odvrča samo srečanje z bratom, temveč tudi in morebiti celo predvsem to, srečanje z nečim čisto drugim – z *nekom* čisto, čisto drugim. Tudi tega ga ni nikoli vprašal.

Clementine je po tistem večeru, ko ji je starec dal fotografijo, samo še dvakrat, trikrat sedla k njegovemu vzglavju – ker ni prenesla njegovega porogljivega pogleda, ki ga, roko na prsi, niti ni docela dojela – spala pa tako ali tako že leta nista skupaj. Na fotografijo se je zatem le redko spomnila. Ko je ravno klela. Ko pa je bilo vse mimo, ko so starca zagreblji in so rodbinski pravniki dorekli vse skupaj, je po dolgem času vseeno pobrskala po predalu, da bi si osvežila spomin – in ostrmela. Davno ji je nazadnje zadržtela kaka struna, v tistem trenutku pa je drhtela cela. Ker je tudi deček tako gledal, ker se je tudi njemu tisto lesketalo na konici pogleda.

Zdaj pa je, skoraj mož, stal tam spodaj.

Zdaj se je spet cela tresla.

In se ji je zdelo, da se tudi on trese.

"No, se boš že enkrat zganil?" ga je pričela spogledljivo zbadati, ga je pričela tikati. Ernest tega ni utegnil opaziti. Lepa žena tam na vrhu stopnišča je bila tako živa, tako resnična. Ko se je doma odločil, da bo kljub vsemu odpotoval in se spogledal s skrivnostjo, si je nevede spet pričel izmišljati zgodbo. Bolj in bolj je lezel vanjo, bolj in bolj je upal, da se bo naposled nekaj zgodilo, nekaj od tistega skrivnostnega, usodnega, kar je od davna prikliceval, a mu nikoli ni prišlo blizu, da se bodo tam naposled soočili svetovi. Zdaj pa je bila lepa, lepa žena. Zdaj pa je bila graščina, ki je v zmedi postkomunizma pripadla njemu – bogve koliko je bilo starcu to sploh pogodu, če seveda niso po njegovi smrti nekaj na tak način zapletli in razvezali, da se je on znašel v tej štrehi; on, ki ga starec bržčas niti ni poznal, pač tisto dete z neke fotografije. Zdaj pa so bila znenada tla.

"Pridi gor. Se bova v kabinetu kaj pomenila. Kaj spila," je odločno zvrnila visok tenek kozarec nečesa rožnatega. "Prtljago daj kar Gabrijelu. Ti jo bo odnesel v sobo. Sem ti jo že izbrala in pripravila. Upam, da nimaš nič proti." Še preden je Clementine dorekla misel, se je stari služabnik že izgubil nekje v zgornjih prostorih, z njegovo prtljago, ki mu jo je iztrgal iz rok, ko je slišal Clementine izgovoriti svoje ime, ker mu je njun molk, njuno tipanje, njuno iskanje drugega že precej presedalo. Vedel je, da take igre – ko tisto nekaj vzklije med možem in ženo ter ju bolj in bolj zarašča – trajajo in bilo mu je všeč, da trajajo, ampak zdaj, opolnoči, mu res ni bilo do tega.

"No, pridi že," se je Clementine naveličala tipanja. Nekje, ne ravno blizu, so se treskoma zaprla vrata. Tresk ga je komaj dosegel. Ni se čudil. Že zunaj se mu je graščina zdela velika in vedel je, da je vsaka stavba notri še veliko večja. Povzpel se je po stopnišču in ji sledil v kabinet. Stopila sta v zaprašeno knjižnico, v kateri je bila razen knjižnih polic in razmajane omare, ki pa je bila prav tako nagrmadena s knjigami, samo še predalna miza z nekaj stoli. Sedel je za pisalno mizo in si prižgal cigareto, ona pa je pričela brkljati po predalu z žganimi pijačami, ki ga je razmajana omara, docela založena s knjigami, začuda tudi premogla. Kadil je počasi, z vsem bitjem. Pokadil je, na robu pepelnika ugasil cigareto, ogorek zabrisal v sredo pepelnika in se globoko oddihal; ona pa je še vedno brkljala po predalu z žganimi pijačami. Vstal je in se sprehodil med knjižnimi policami.

Ezoterika. Religija. Filozofija.

"Dvomim, da ti je zdaj do tega. Ob tej pozni uri. Ob prihodu," si je zgovorila, ko je napolnila visoka tenka kozarca s tistim rožnatim, kar je prej srebala tam na vrhu stopnišča, sedla za pisalno mizo, potrpežljivo čakala, da se naučije učenosti in prahu starčevih knjig, in si mrmrala neki znan napev. Poiskal jo je z očmi. Gledala ga je zaupljivo; tako kot iz jaslic strmijo vate oči božjega otroka. Zaslutil je, da bi ji zdaj lahko karkoli natvezil, da bi mu zdaj vse verjela. Sedel je in ji s pogledom segel globoko v oči. Strepetala je, kot bi se nečesa zbala. Nasmehnil se je in ji prisluhnil.

"Ampak jaz ti bom vseeno povedala, kar ti sporoča. Kajti če ne bom povedala tako, brez uvoda, kar zlepa, morda ne bom povedala nikoli. Ker ne bom zmogla. To mu pa gotovo ne bo všeč. In se bo vračal. Kajti če se tisti najbolj neukrotljivi res vračajo, bo Balasz zagotovo med njimi," se je opravičevala zlagoma, z dolgimi predahi med stavki, z globokim dihom, nad obrvmi pa se ji je izčrtovala neznatna senčica strahu. Rasla je.

"Pravzaprav pa tega niti ni tako veliko. Tale ključ ti moram dati," je iz žepa obleke izbezala počrneli masiven ključ, podoben tistim, s katerimi so doma odklepali prostore gospodarskega poslopja, in ga položila na mizo. "Od kleti je. No, od tistega, kar je nekoč bila klet. Kaj je zdaj tam spodaj, se mi niti ne sanja. Nikoli nisem bila tam. Nikoli si tja niti nisem želela. In me tja najbrž niti ne bi pustil, če bi mu še tako zatežila. Spomnim pa se, da se je tiste dni, ko je tam spodaj zidal nekakšen hlinjen, poskusni svet, kot je sam to imenoval ... Kdaj pa kdaj sem namreč le vprašala, kaj za božjo voljo vseskoz tiči tam spodaj. Kdaj pa kdaj mi je le presedlo vse to in mi ni bilo več do molčanja ... Spomnim se, da se je takrat bolj kot kdajkoli zdelan in zanemarjen klatil naokoli. Sam od sebe tiste dni ni nikomur podaril niti besedice. Pravzaprav si mu še pogled moral iztrgati iz oči. In je nezmerno kupoval vsakršna ogledala." Pomolčala je. Odložil je ključ, ki ga je ta čas sukal med prsti, in si prižgal cigareto. "No," je še dodala, "in na knjige naj te opozorim, je rekel, ko sem bila takrat poklicana k njemu." In ko mi je dal tisto fotografijo, je pomislila, a je pogoltnila cmok in ni ničesar rekla. "Ampak to si že tako ali tako sam opazil. Tako ..." se je globoko, globoko oddihala. "Upam, da te ne bodo obsedle, kot so njega," je nabrala šobico in se mu s pogledom spet cela dajala.

Ampak ... kako, prekleto, mene vse to zadeva? Kaj imam jaz z njegovimi obsesijami in ogledali? Kaj imam ne nazadnje s tabo? Z rožo čudotvorno, ki se ti razcveta v pogledu? Ki čaka, da nanjo vsak čas sede čebela? In zakaj, prekleto, se mi bolj in bolj vsiljuje slutnja, da se tu računa na moje čebele? mu je greblo po notrini, ko sta iskala špranje v zidu. Ker to pač ne gre, da bi legla, še preden se docela ohladi truplo, ki ju je spoznalo.